

■ در حالی که مهرماه سال گذشته و ابتدای آغاز به کار دولت سیزدهم نرخ رشد نقدینگی ۴۲٫۸ درصد بوده است، این نرخ در خردادماه امسال به ۲۷٫۸ درصد رسیده است. ضریب جینی نیز در نخستین سال فعالیت دولت سیزدهم یعنی سال ۱۴۰۰ بهبود محسوسی داشته است به طوری که این ضریب از ۰٫۴۰۶ در سال ۱۳۹۹ به ۰٫۳۲۸ در سال گذشته (۱۴۰۰) بهبود یافته است

زهرا فریدزادگان: سیدابراهیم رئیسی به عنوان هشتمین رئیس‌جمهور ایران در شرایطی میان دولت سیزدهم را به دست گرفت که آمارهای اقتصادی نشان از آن داشت که او و کابینه‌اش، کار سختی را برای بهبود شرایط اقتصادی کشور در پیش دارند. اقتصاد بحران‌زده ایران در آخرین روزهای دولت دوازدهم، بهبود اوضاع را با اما و اگرهای فراوانی روبه‌رو کرد اما با این حال عزم دولت سیزدهم برای برون‌رفت از شرایط موجود، این نوبت را می‌داد که وعده‌های سیدابراهیم رئیسی برای جراحی اقتصادی ایران محقق خواهد شد. در این گزارش قصد داریم با مرور وضعیت اقتصادی ایران در پایان دولت دوازدهم، شرایط حال حاضر کشور را در یک‌سالگی دولت سیزدهم بررسی کنیم.

■ **وضعیت بازارهای مالی در پایان دولت دوازدهم**
بر اساس آمارهای بانک مرکزی، میزان نقدینگی در پایان سال ۱۳۹۹ به رقم ۳ هزار و ۴۷۶ هزار و ۱۷۰ میلیارد تومان (۳۴۷۶۱٫۷ هزار میلیارد ریال) رسید. همچنین حجم نقدینگی در پایان خرداد ۱۴۰۰ نسبت به پایان تیرماه سال ۹۲ (آغاز به کار دولت یازدهم) بالغ بر ۷۰۰ درصد رشد یافت. در حوزه ارز نیز دولت یازدهم در شرایطی مسؤولیت اجرایی کشور را به دست گرفت که نرخ دلار ۳ هزار و ۲۰۰ تومان بود اما در آخرین روزهای فعالیت دولت دوازدهم، نرخ ارز به حدود ۲۵ هزار و ۳۳۹ تومان رسید. این تغییر قیمت دلار از ابتدای دولت یازدهم تا پایان دولت دوازدهم، حکایت از افزایش بیش از ۶۰۰ درصدی نرخ ارز داشت. قیمت هر قطعه مسکه تمام بهار آزادی در ابتدای دولت یازدهم یک میلیون و ۵۰۰ هزار تومان بود، در حالی که در پایان دولت دوازدهم قیمت هر قطعه مسکه بهار آزادی با افزایش بیش از هزار درصدی به نرخ ۱۱ میلیون و ۲۷۰ هزار تومان در بازار معامله شد.

ارز ترجیحی نیز یکی از سیاست‌هایی بود که دولت دوازدهم به وسیله آن تیشه محکمی بر ریشه اقتصاد کشور وارد کرد. پس از شدت گرفتن روند رشد نرخ ارز، دولت دوازدهم فروردین‌ماه ۹۷ سیاست ارز ترجیحی را اتخاذ کرد؛ کنترل نرخ ارز و مهار تورم از مهم‌ترین اهداف این تصمیم بود که محقق نشد.

■ افت شاخص در بازار سرمایه

در بازار سرمایه نیز دولت حسن روحانی عملکرد ضعیفی داشت و اگرچه شاخص بورس در مدت کوتاهی رشد فرایزنده و رضایت سهامداران را به همراه داشت و شاخص کل از زیر یک میلیون و ۲۳ میلیون و ۶۷۵ هزار نفر برآورد شده است، در حالی که در بهار سال ۱۳۹۲ که آخرین فصل کاری دولت دهم بود، شاغلان کشور ۲۲ میلیون و ۱۷۰ هزار نفر بودند. این موضوع نشان می‌دهد که در دولت‌های یازدهم و دوازدهم، مجموع میزان اشتغال‌زایی حدود یک میلیون و ۵۰۰ هزار شغل بوده است؛ به عبارت بهتر، طی ۸ سال فعالیت دولت روحانی، هر سال حدود ۱۸۸ هزار شغل ایجاد شد.

■ تورم افسار‌گریخته دولت روحانی

بر اساس آمارهای رسمی بانک مرکزی، در حالی که دولت دوازدهم در زمان شروع به کارش، مسؤولیت را با تورم ۲۴٫۷ درصدی تحویل گرفته بود و در ۴ سال ابتدایی آن را به ۹٫۶ درصد رسانده بود اما در ۴ سال دوم این رقم از میزان قبل از شروع دولت یازدهم نیز بیشتر شد و به ۲۶٫۴ درصد در پایان سال ۹۹ رسید. طبق اظهارات مدیر کل روابط عمومی بانک مرکزی، دولت دوازدهم فقط در تیرماه سال ۱۴۰۰ حدود ۵۵ هزار میلیارد تومان از بانک مرکزی استقراض کرد. همچنین میانگین رشد سالانه کسری بودجه دولت در ۴ سال دولت یازدهم حدود ۱۷ درصد بود تا جایی که کسری بودجه از ۴۸ هزار میلیارد تومان

در سال ۹۲ به ۵۶ هزار میلیارد تومان در سال ۹۵ رسید؛ اما روند نگران‌کننده از سال ۹۵ آغاز شد که عمده اتکای دولت روحانی به توافق با غرب و باز شدن مسیر فروش نفت بود و به این ترتیب اتکای بودجه به نفت را پررنگ‌تر و درآمد دولت از مالیات و ... را کم‌رنگ‌تر کرد.

پایه پولی کشور نیز طبق آمار بانک مرکزی در ابتدای دولت یازدهم ۹۲ هزار میلیارد تومان بود، این رقم در پایان تیر ۹۶ هم‌زمان با پایان دولت یازدهم به ۱۸۶ هزار میلیارد تومان رسید. به این ترتیب رشد این متغیر تورم‌ساز در دولت نخست حسن روحانی حدود ۹۴٫۴ درصد برآورد می‌شود.

■ رشد پایه پولی

در دولت دوم روحانی حجم کل پایه پولی در اقتصاد ایران با ۳۱۴ درصد افزایش نسبت به پایان دولت یازدهم، مرز ۵۰۰ هزار میلیارد تومان را رد کرد. بر این اساس رشد پایه پولی در دولت دوازدهم ۱۶۸٫۹ درصد بوده است. حجم کل پایه پولی هم‌زمان با اتمام کار روحانی در دولت ۵۰۰ هزار میلیارد تومان نیز عبور کرد. متوسط رشد اقتصادی در دهه ۹۰ طبق آمارهای رسمی تقریباً صفر بوده است که کمترین رشد اقتصادی در ۶۰ سال اخیر محسوب می‌شود. کم‌توجهی دولت روحانی به بخش‌های درون‌زای اقتصاد ایران مانند کشاورزی و مسکن، یکی از علل اصلی صفر شدن رشد اقتصادی در دهه ۹۰ و

«وطن امروز» کارنامه اقتصادی یک‌ساله دولت سیزدهم را بررسی کرد

جهاد زیربنایی پس از آواربرداری

کاهش رشد نقدینگی، کاهش رشد پایه پولی و اصلاح ارز ترجیحی از جمله اقدامات ساختاری دولت برای ترمیم اقتصاد کشور در یک سال اخیر بوده است. بلا تکلیفی بازار خودرو و عدم شفافیت کامل تسهیلات بانکی نیز از نقاط ضعف دولت سیزدهم ظرف یک سال گذشته بوده است

سال قبل ۳۹ درصد رشد یافت. رشد ۶۸ درصدی ترانزیت در سال گذشته و ۲۹ درصدی در ۲ ماهه امسال، نویدبخش رسیدن به حد نصاب بالای ۱۵ میلیون تن کالای عبوری خارجی از کشور در سال ۱۴۰۱ است که تاکنون در کل تاریخ کشورمان بی‌سابقه بوده است.

■ اشتغال‌زایی موفق

در سال اول دولت رئیسی یعنی از بهار ۱۴۰۰ تا بهار ۱۴۰۱، حدود ۹۸ هزار نفر از جمع شاغلان کشور کاسته شده؛ این در حالی است که در سال اول دولت روحانی یعنی از بهار ۹۲ تا بهار ۹۳ حدود یک میلیون و ۶۴ هزار نفر از جمع شاغلان کشور کم شده بود. این یعنی در سال اول دولت روحانی افت تعداد شاغلان بیش از ۱۰ برابر رقمی بوده که در گزارش اخیر مرکز آمار آمده است.

مطابق گزارش مرکز آمار، هم‌زمان با کاهش بیش از یک میلیون نفری جمعیت شاغل در حدفاصل بهار ۹۲ تا بهار ۹۳، حدود یک میلیون و ۱۵۲ هزار نفر از جمعیت فعال (شاغل یا بیکار) کاسته و به جمعیت غیرفعال (نه شاغل و نه بیکار) افزوده شد. این یعنی تقریباً تمام افرادی که شغل خود را از دست دادند، به‌علاوه بخشی از جمعیت بیکار، امیدوی به یافتن شغل نداشته و به جمعیت غیرفعال اضافه شدند.

این در حالی است که حدود ۹۸ هزار نفر که شغل خود را در حدفاصل بهار ۱۴۰۰ تا بهار ۱۴۰۱ از دست داده‌اند، به جمعیت بیکار افزوده و حتی بخشی از جمعیت غیرفعال نیز به آن اضافه شدند، یعنی امید به پیدا کردن کار در دولت رئیسی بسیار بیشتر از دولت روحانی بوده است.

■ نقاط ضعف دولت سیزدهم

اما همان‌طور که گفته شد، به‌رغم تحقق بخش قابل توجهی از وعده‌های دولت سیزدهم، کارنامه دولت در یک سال گذشته و در بخش‌هایی با تعلق و کاستی‌هایی هم روبه‌رو بوده است. یکی از نقاط ضعف کارنامه یک‌ساله دولت سیزدهم در حوزه مسکن است. ساخت ۴ میلیون واحد مسکونی در طول چهار سال از جمله وعده‌های دولت سیزدهم بود که در پی‌چ‌هایی از امیدواری را برای متقاضیان مسکن به وجود آورد و حالا پس از گذشت نزدیک به یک سال، همچنان خبر قابل توجهی از روند اجرایی پروژه مسکن نیست.

بر اساس آخرین آمار وزارت راه‌وشهرسازی، بیش از یک میلیون و ۲۵۰ هزار واحد از خاک‌برداری تا سقف کارهای ساختمانی در این طرح در دست اجراست. طبق برنامه‌ریزی صورت گرفته، نخستین سری واحدهای نهضت ملی مسکن مهرماه امسال تحویل خواهد شد و تحویل واحدها بعد از آن به‌صورت ماهانه خواهد بود. در این شرایط وزارت راه‌وشهرسازی نیز اعلام کرده است بر اساس وعده دولت که بارها بر اجرای آن تأکید شده است، ساخت ۴ میلیون واحد در ۲ مرحله و طی ۴ سال انجام می‌شود که بزودی آغاز ساخت ۲ میلیون واحد مرحله اول تکمیل می‌شود.

بوده‌اند که نشان می‌دهد تبعات منفی بحران کرونا بر حوزه فعالیت‌های بخش خدمات تا حد زیادی مرتفع شده است. علاوه بر این، تشکیل سرمایه ثابت ناخالص یا همان سرمایه‌گذاری در ۶ ماه اول سال ۱۴۰۰ منفی ۸٫۹ درصد بود اما در نیمه دوم سال بهبود پیدا کرد و در پایان سال با رشد به صفر درصد رسید. دولت سیزدهم با رویکرد حمایتی و ارتقای سرمایه‌گذاری از طریق ابزارهای بودجه‌ای مثل بند «الف» تبصره ۱۸ قانون بودجه سال ۱۴۰۰، تسهیلات بانخ ترجیحی را در اختیار سرمایه‌گذاران و بنگاه‌های اقتصادی قرار داد. از سوی دیگر تسهیل صدور مجوزهای کسب‌وکار هم از جمله فعالیت‌هایی بوده که در دستور کار دولت سیزدهم قرار گرفت.

علاوه بر این و درحالی‌که در مهرماه سال گذشته و ابتدای آغاز به کار دولت سیزدهم نرخ رشد نقدینگی ۴۲٫۸ درصد بوده است، این نرخ در خردادماه امسال به ۲۷٫۸ درصد رسیده است.

■ مهار تورم در دولت سیزدهم

پس از اصلاح قیمتی و اجرای طرح مردمی‌سازی یارانه، افزایش قیمتی ایجاد شد. بر اساس اطلاعات مرکز آمار ایران، تورم ۱۲ ماهه منتهی به شهریور ۱۴۰۰ حدود ۴۶ درصد بوده که قبل از اجرای سیاست ارز ترجیحی در اردیبهشت‌ماه به حدود ۳۸٫۷ درصد کاهش یافته بود که بعد از اجرای این سیاست به ۴۰٫۵ رسید. همچنین طبق گزارش بانک مرکزی، نرخ تورم در خرداد امسال ۴۱ درصد بوده که ۱۸ واحد درصد از تورم ۵۹ درصدی ابتدای دولت سیزدهم کمتر است. همان‌گونه که اشاره شد، با وجود اصلاح ارز ترجیحی، همچنان عملکرد دولت سیزدهم نسبت به دولت قبل مطلوب‌تر بوده است، چه آنکه پیش از اجرای این سیاست به مراتب روند نزولی تورم با سرعت بیشتری انجام می‌شد.

■ روند نزولی رشد نقدینگی

در حالی که مهرماه سال گذشته در ابتدای کار دولت سیزدهم نرخ رشد نقدینگی ۴۲٫۸ درصد بوده است، این نرخ در خردادماه امسال به ۲۷٫۸ درصد رسیده است. ضریب جینی نیز در نخستین سال فعالیت دولت سیزدهم یعنی سال ۱۴۰۰، بهبود محسوسی داشته است به طوری که این ضریب از ۰٫۴۰۶ در سال ۱۳۹۹ به ۰٫۳۲۸ در سال گذشته (۱۴۰۰) بهبود یافته است.

کاهش ۱۸ درصدی تورم در دولت سیزدهم را نیز می‌توان یکی از مهم‌ترین دستاوردهای این دولت بشمرد. طبق گزارش بانک مرکزی، نرخ تورم در خرداد امسال ۴۱ درصد بوده که ۱۸ واحد درصد کمتر از تورم ابتدای دولت سیزدهم (۵۹ درصد) است.

در دولت سیزدهم ترانزیت از خاک کشورمان افزایش چشمگیری پیدا کرد که از تباطوی هم با مهار کرونا نداشت، چراکه در دولت گذشته به مدت ۷ سال شاهد کاهش ترانزیت کالای خارجی از کشور بودیم.

بدین ترتیب بعد از ۷ سال کاهش ترانزیت کالای خارجی از کشور، مسیر رشد ترانزیت سال گذشته از سر گرفته شد و با عبور ۱۲ میلیون و ۶۵۰ هزار تن کالای خارجی از کشورمان، رشد ۶۸ درصدی را در این زمینه شاهد بودیم. در ۲ ماه نخست امسال نیز ترانزیت از کشورمان نسبت به

سه‌شنبه اول شهریور ۱۴۰۱
وطن امروز | شماره ۲۵۶۱
اقتصادی

بنابراین از صحبت‌های وزیر چنین استنباط می‌شود که دولت، وعده پیشین خود را در ساخت ۴ میلیون مسکن تا پایان کار دولت عملی نخواهد کرد که این موضوع، واکنش‌های متفاوتی را به دنبال داشته است. عده‌ای از عقب‌نشینی دولت در اجرای این طرح خبر می‌دهند، برخی معتقدند بخشی از وعده‌ها اصلاً لازم نبود داده شوند چون عملیاتی نبودند؛ مثلاً اینکه ۴ میلیون خانه ظرف ۴ ساله بسازیم، خیلی اجرایی نبود. ضمن آنکه در اصل مساله حرف است؛ اینکه یک مشکل مسکن عرضه است یا اقتصاد مسکن؟ یعنی مشخص نیست با افزایش عرضه مسکن، مشکل مسکن حل شود یا خیر! تا جایی که کارشناسان حوزه مسکن معتقدند به ساخت این تعداد مسکن در بازه زمانی ۴ ساله چندان نمی‌توان امیدوار بود. با این وجود تحقق این وعده وابسته به شرایط موجود است اما اگر اجرا شود بی‌تردید تأثیر بزرگی در حل مشکل بازار مسکن داشته، ضمن آنکه زمینه اشتغال‌زایی و گردش مالی قابل توجهی را فراهم می‌کند.

■ وضعیت بلا تکلیف خودرو

امسا یکی از مهم‌ترین انتقاداتی که به کارنامه دولت سیزدهم طی یک سال گذشته وارد می‌شود، شرایطی است که در بازار خودرو و البته افزایش چشم‌گیر قیمت‌ها حاکم است تا جایی که بازار خودرو و افزایش‌های افسارگریخته قیمت‌ها و شرایط صنعت خودرو، منجر به این شده که زرمه استیضاح فاطمی‌امین، وزیر صمت دولت سیزدهم مطرح شود.

مروری بر عملکرد دولت سیزدهم در این حوزه نشان می‌دهد مردادماه ۱۴۰۰ در حالی دولت سیزدهم روی کار آمد که بازار و صنعت خودرو به دلیل سیاست‌های اشتباه چندساله حال خوشی نداشت و ابراهیم رئیسی بارها در مناظرات انتخاباتی وعده اصلاح شرایط موجود را داد.

در آغاز به کار دولت ابراهیم رئیسی و مرداد ۱۴۰۰ پژو پارس I.X، قیمتی معادل ۲۸۳ میلیون تومان داشت و تا به امروز این خودرو در مدل ۱۴۰۰، با افزایش بیش از ۲۱ درصدی طی یک سال به قیمتی معادل ۳۴۵ رسیده است. پژو ۲۰۶ تیپ ۲ در مدل ۱۴۰۰ که در آغاز فعالیت دولت سیزدهم در بازار آزاد ۲۲۵ میلیون تومان معامله می‌شد، طی این مدت با افزایش ۲۴ درصدی قیمت به ۲۷۸ میلیون تومان رسید و افزایش بیش از ۵۰ میلیون تومانی را ثبت کرده است. پراید ۱۱۱ هم با افزایش ۵۴ میلیون تومانی طی این ۹ ماه به قیمت ۱۹۳ میلیون تومانی رسیده و در آستانه ۲۰۰ میلیون تومانی شدن است. این خودرو طی این دوره ۹ ماهه حدود ۳۹ درصد افزایش قیمت را ثبت کرده است. نسخه ۱۳۱ این خودرو هم شرایطی مشابه را تجربه کرده و طی این مدت، ۴۰ درصد افزایش قیمت ثبت کرده است. حالا با همه آمار و ارقام موجود و مقایسه میزان درصد افزایش قیمت‌ها در طول یک سال از روی کار آمدن دولت سیزدهم و مقایسه آن با عملکرد دولت یازدهم، می‌توان گفت دولت یازدهم حداقل در دوره مورد بررسی موفق‌تر از دولت رئیسی در همان بازه عمل کرده است، چرا که بازار خودرو در یک سال گذشته شرایط به‌مراتب متلاطم‌تری را نسبت به دولت یازدهم پشت سر می‌گذارد البته این موضوع را نباید فراموش کرد که اقتصاد ایران نسبت به سال ۱۳۹۲ شرایط به مراتب دشوارتری را هم تجربه می‌کند و تمام این تغییرات را نباید به عملکرد دولت سیزدهم نسبت داد. با این وجود ادامه سیاست‌های اشتباه گذشته در دولت سیزدهم، بی‌برنامگی، منجر به این شده که امیدواری به بهبود شرایط کم‌رنگ‌تر شود.

■ عدم شفافیت در تسهیلات بانکی

اعلام تسهیلات کلان و غیرجاری بانک‌ها یکی دیگر از اقداماتی بود که دولت سیزدهم پس از روی کار آمدن انجام آن را عملیاتی کرد. اگر چه این اقدام دولت نواقصی را به همراه داشت اما حداقل باعث شد نخستین قدم‌ها را در این مسیر بردارد؛ فهرست‌هایی که نشان از تمرکز تسهیلات بانکی در هلدینگ‌ها و گروه‌هایی داشت که با دریافت تسهیلات کلان نه‌تنها شانس

یکی از نقاط ضعف دولت سیزدهم در حوزه مسکن است. ساخت ۴ میلیون مسکن طی ۴ سال از جمله وعده‌های دولت سیزدهم بود که امیدواری را برای متقاضیان مسکن به وجود آورد ولی تاکنون، خبر قابل توجهی از روند اجرایی پروژه مسکن نیست

دریافت آن منابع را از بنگاه‌های کوچک و متوسط دریغ کرده بودند بلکه با عدم بازپرداخت آن تسهیلات، باز هم در فرصت اندک سایر بنگاه‌ها کاسته و ریسک نقدینگی و در خطر افتادن وضعیت مالی و ترازوی بانک‌ها را تشدید می‌کرد. اما در حال حاضر یکی از انتقادهایی که به دولت سیزدهم وارد است، توقف در مسیری است که آن را آغاز کرده بود، چرا که بررسی فهرست‌های تسهیلات کلان بانک‌ها، مشخص می‌کند ۸۲ درصد لیست بدهکاران بانکی همچنان شفاف‌سازی نشده و تنها ۱۸ درصد از تسهیلات غیرجاری بانک‌ها زیر نور شفافیت قرار گرفته است. شروع روند شفافیت در تسهیلات اعطایی بانک‌ها نیز به تبصره ۱۶ قانون بودجه سال ۱۴۰۱ بازمی‌گردد، جایی که دولت در جزء یک بند «ه» این تبصره، بانک مرکزی را مکلف به اعلام عمومی مانده تسهیلات و تعهدات کلان و وضعیت پرداخت (جاری، سررسید گذشته، معوق یا مشکوک‌الوصول) و موارد مرتبط مربوط به آن تسهیلات کرد. اما اخیراً متأسفانه دولت در لایحه اصلاح قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور که دوم مردادماه از طرف رئیس‌جمهور به مجلس ارسال شده، تغییراتی را در رابطه با این تبصره ارائه کرده است. البته گرچه این لایحه تصویب نشده اما بیم آن می‌رود که با تلاش‌های مشکوک برخی در خارج از دولت، سرتراجم دولت و مجلس به این عدم شفافیت رضایت دهند.

